

INNHALDSFORTEGNELSE

Kapittel	Tittel	Side
1	Valg av formannskap/fylkesutvalg	3
1.1	Aktuelle lovregler	3
1.2	Valgtidspunkt	3
1.3	Hvem er valgbare?	3
1.4	Hvem kan kreve seg fritatt?	3
1.5	Forholdsvalg.....	4
1.6	Avtalevalg	7
1.7	Opprykk og nyvalg	8
1.8	Retting av feil ved valget	9
2	Valg av kommuneråd og fylkesråd	11
2.1	Aktuelle lovregler	11
2.2	Valgtidspunkt	11
2.3	Hvem er valgbare?	11
2.4	Hvem kan kreve seg fritatt?	11
2.5	Hvem er utelukket fra valg?	12
2.6	Flertallsvalg	12
2.7	Skifte av råd i valgperioden.....	13
2.8	Retting av feil ved valget	13
3	Valg av ordfører/fylkesordfører og varaordfører	14
3.1	Aktuelle lovregler	14
3.2	Valgperiode	14
3.3	Hvem er valgbare?	14
3.4	Hvem kan kreve seg fritatt?	14
3.5	Fremgangsmåten ved valget	14
3.6	Retting av feil ved valget	15
4	Valg av faste utvalg m.m.	16
4.1	Aktuelle lovregler	16
4.3	Valgtidspunkt	18
4.4	Valgperiode	18
4.5	Hvem er valgbare?	18

4.6	Hvem er utelukket?	19
4.7	Hvem kan kreve seg fritatt?	21
4.8	Fremgangsmåten ved valget	21
4.9	Suppleringsvalg.....	22
4.10	Retting av feil ved valget	22
5	Komiteer på kommunalt og fylkeskommunalt nivå	23
5.1	Kommunestyrekomiteer og fylkestingskomiteer – komitemodellen	23
5.2	Ad-hoc komiteer.....	24
6	Virksomheter av at et organ som ikke er sammensatt i samsvar med kommunelovens regler om kjønnskvalifisering treffer vedtak.....	25
Vedlegg		
	Eksempler på valgoppgjør ved forholdvalg.....	26

1 VALG AV FORMANNSKAP/FYLKESUTVALG

1.1 Aktuelle lovregler

Kommuneloven § 8 nr. 1 inneholder regler om formannskapetets/fylkesutvalgets medlemstall. Hvem som er utelukket fra valg eller hvem som kan kreve seg fritatt, fremgår av § 14.

§ 8 nr. 2 fastslår at valget holdes som forholdsvalg når minst ett medlem krever det, og ellers som flertallsvalg. Ettersom reglene om flertallsvalg til folkevalgte organer i kommuneloven § 38 ble opphevet, skulle henvisningen til denne metoden i § 8 nr. 2 vært fjernet og erstattet av en henvisning til de nye reglene om avtalevalg. Departementet legger til grunn at reglene om avtalevalg gjelder dersom det ikke foretas forholdsvalg, jf. også hovedregelen i kommuneloven § 35 nr. 4.

1.2 Valgtidspunkt

Valg av formannskap/fylkesutvalg skal skje i kommunestyrets/fylkestingets *konstituerende* møte, som skal avholdes innen utgangen av oktober måned, jf. kommuneloven § 17 nr. 1 og 2.

Valgloven § 13-4 (1) fastsetter at det nyvalgte kommunestyret/fylkestinget avgjør om valget er gyldig. Kommuneloven § 17 nr. 2 fastslår at kommunestyret/fylkestinget som første sak i det konstituerende møtet skal ta stilling til om valget er gyldig. Dersom kommune har avholdt direkte valg til kommunedelsutvalg, avgjør kommunestyret også om dette valget er gyldig før det foretas andre valg.

1.3 Hvem er valgbare?

Det er bare de *faste* kommunestyre-/fylkestingsmedlemmene, ikke varamedlemmene, som kan velges til formannskapet/fylkesutvalget.

1.4 Hvem kan kreve seg fritatt?

Følgende personer kan kreve seg fritatt fra valg til formannskapet/fylkesutvalget:

- Personer som har gjort tjeneste som medlem av vedkommende organ de siste fire år. Bestemmelsen må forstås slik at varamedlem som er rykket opp som fast medlem av formannskap/fylkesutvalg i løpet av valgperioden, ikke kan kreve seg fritatt.
- Personer som er medlem av et parti som er registrert etter partiloven kapittel 5, dersom listeforslaget ikke er fremsatt av dette partiet.

Kommuneloven § 36 nr. 3 pålegger det partiet eller den grupperingen som fremsetter

listeforslaget å innhente samtykke fra kandidater som kan kreve seg fritatt fra valg. Departementet antar at en kandidat kan kreve fritak *etter* valget, dersom vedkommende ikke har gitt et slikt samtykke som foreskrevet i § 36 nr. 3.

1.5 Forholdsvalg

Valget skal holdes som forholdsvalg når det kreves av minst ett medlem, jf. kommuneloven § 8 nr. 2. Regler om forholdsvalg finnes i kommuneloven §§ 36 (listeforslag) og 37 (valgoppgjør).

Innlevering av listeforslag

Valget skjer på grunnlag av på forhånd innleverte lister med forslag til kandidater, jf. kommuneloven § 36 nr. 1. Møtelederen bør derfor oppfordre forsamlingen til å sette frem forslag til lister. Loven setter ingen frist for innlevering av listeforslag. Dette innebærer at listeforslag kan settes frem helt til det tidspunkt møtelederen sier ifra at en skal gå til avstemning.

Det er kun de *partier* eller *grupperinger* som er representert i det *velgende organ* (kommunestyret/fylkestinget) som har rett til å stille liste. Det enkelte medlem av organet har ikke en slik rett. De enkelte partier/grupperinger kan bare innlevere *ett* listeforslag hver. Dersom det fremsettes to ulike listeforslag som begge inneholder kandidater fra samme parti/gruppering, kan bare ett av dem godkjennes.

Det er det enkelte parti/gruppering som selv må ta stilling til hvilket forslag som skal gjelde. Ved intern uenighet vil det være det alternativet som får størst oppslutning i partiet/gruppen som blir partiets offisielle listeforslag. I utgangspunktet har alle representanter som er valgt inn på listen, rett til å delta i avgjørelsen om hvordan partiets/grupperingens listeforslag skal se ut. Personer som har meldt seg ut av partiet eller som er blitt ekskludert i tiden etter nominasjonen, vil likevel ikke ha rett til å delta i denne prosessen. Medlemmer av organet som ikke lenger representerer et parti eller en gruppering, vil i forhold til disse reglene måtte anses som en ny gruppering (eventuelt flere grupperinger), og kan derfor stille egne listeforslag.

Kandidater fra et parti eller en gruppering kan bare føres opp på listeforslag som innleveres av dette partiet eller denne grupperingen, eventuelt på en fellesliste som innleveres av flere partier eller grupperinger.

Overskrift

Kommuneloven inneholder ikke noe krav om overskrift på listeforslaget. Etter departementets oppfatning *bør* imidlertid listen ha en overskrift som viser hvilke(n) gruppe(r) som står bak forslaget.

Antall kandidatnavn

Hver liste kan inneholde inntil dobbelt så mange *forskjellige* navn som det skal velges medlemmer til organet. Dette innebærer at det ikke er adgang til å kumulere kandidater.

Kjønnsmessig representasjon

Formannskapet/fylkesutvalget skal bestå av minimum fem medlemmer. Det følger da av kommuneloven § 36 nr. 2 at hvert kjønn skal være representert med minst 40 % på de innleverte listeforslagene. Hvis det bare skal velges to eller tre medlemmer er det krav om at begge kjønn er representert. Ved valg av folkevalgte organer som *etter lov* bare skal bestå av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, slik som formannskap og fylkesutvalg, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal disse regler følges så langt det er mulig.

Kravet til 40 % av hvert kjønn på listeforslagene gjelder således *ikke* absolutt ved valg til formannskap og fylkesutvalg. Forslagsstillerne plikter likevel å oppfylle kravet om kjønnsrepresentasjon så langt det er mulig også ved disse valgene.

Et listeforslag *skal* m.a.o. inneholde minst 40 % av begge kjønn i de tilfelle det finnes både mannlige og kvinnelige kandidater. Dersom det blir nominert 6 personer, må listeforslaget inneholde 3 menn og 3 kvinner for at hvert kjønn skal være representert med minst 40 % blant de foreslåtte kandidatene. Dette vil ikke være mulig dersom partiet/gruppen består av 8 menn og 2 kvinner. I og med at bestemmelsen skal følges så langt det er mulig, vil listeforslaget ut fra foregående eksempel måtte inneholde 4 menn og 2 kvinner.

Det er ikke bestemte krav til plassering av kandidatene på listen. Eventuell *kvotering* finner sted ved valgoppgjøret etter reglene i kommuneloven § 37 nr. 3, jf. pkt. 1.6.4.

Se videre om kjønnsmessig representasjon under pkt. 1.8. om valg av varamedlemmer og utskiftninger av medlemmer i formannskap/fylkesutvalg i løpet av valgperioden.

Underskrift på listeforslag

Listeforslaget skal være underskrevet av minst ett medlem av det parti eller den gruppering som står bak listeforslaget. Ved en fellesliste må listeforslaget være underskrevet av minst én representant fra hvert av partiene/grupperingene som står bak listeforslaget. Den eller de som underskriver må være medlem/medlemmer av det velgende organ. Det er kun adgang til å skrive under på ett listeforslag og ingen kan heller være kandidat på mer enn én liste.

Møtelederens funksjon - godkjenning av listene

Departementet mener at møtelederen uoppfordret bør informere om de regler som gjelder for valget. Dersom et medlem av forsamlingen ber om at det blir gitt slik informasjon, har møtelederen en ubetinget plikt til å etterkomme anmodningen.

Møtelederen har ansvaret for at listene er i samsvar med loven og skal gjøre forslagsstillerne oppmerksom på eventuelle mangler ved forslagene. Blir disse ikke rettet, må forslaget avvises. Dersom noen reiser protest mot møtelederens avgjørelser, skal forsamlingen avgjøre spørsmålet med alminnelig flertall.

Avstemningen

Det følger av valgformen at avstemningen må skje skriftlig ved valg av mer enn én person.

Det er mulighet for å gjøre følgende endringer på stemmesedlene:

- stryke kandidatnavn
- endre rekkefølgen på kandidatene

Det er ikke adgang til å føre opp kandidater fra andre lister. Det er heller ikke adgang til å føre opp kandidater som ikke står på noe listeforslag; jf. kommuneloven § 37 nr. 2 i.f. Det medfører likevel ikke ugyldighet at noe av dette er gjort. Man ser bare bort ifra disse navnene ved opptellingen.

Valgoppgjør

Valgoppgjøret foretas av den velgende forsamling. Det vil si av kommunestyret ved valg av formannskapet, og av fylkestinget ved valg av fylkesutvalget, etter reglene i kommuneloven § 37.

Opptelling

Opptellingen foregår ved at man registrerer hvor mange stemmer (ikke listestemmer) den enkelte liste har fått.

Mandatberegning

Mandatberegningen foregår slik:

Man tar antallet stemmer den enkelte liste har fått og dividerer dette med delingstallene 1, 2, 3, 4, 5 osv. (den såkalte d'Hondts metode). Representantplassene fordeles deretter til de listene som har størst kvotient. Har flere lister samme kvotient, tilfaller plassen

den av listene som har størst stemmetall. Har en eller flere lister også samme stemmetall, avgjøres valget ved loddtrekning.

Man må foreta så mange divisjoner at man er sikker på at man har funnet frem til de største kvotientene. Noen eksempler på valgoppgjør er tatt inn som vedlegg II til rundskrivet.

Kandidatkåring

Reglene om kandidatkåringen er inntatt i kommuneloven § 37 nr. 2 og foregår slik: Når det er avgjort hvor mange medlemsplasser en liste vil få, foretas en ny stemmeopptelling for listens *kandidater*. Opptellingen foregår på følgende måte: Først telles de navn som står som nr. 1 på stemmesedlene. Den kandidat som får flest stemmer ved denne opptellingen, er valgt. Skal listen ha mer enn en plass, teller en deretter opp de navn som står som nr. 2 på stemmesedlene. Den kandidat som får flest stemmer ved de to opptellingene, når en ser bort fra den allerede valgte, er valgt. På samme måte fortsetter en til alle plasser listen skal ha, er besatt, med de modifikasjoner som følger av bestemmelsene om kjønnsmessig representasjon og kvotering i § 37 nr. 3, se neste underoverskrift. Hvis flere kandidater har fått like mange stemmer, anses den valgt som står først i rekkefølgen på listen.

Så vidt det er mulig, skal hver liste tildeles så mange varamedlemmer som den får medlemmer, med tillegg av to, jf. § 37 nr. 4. Varamedlemsplassene fordeles ved fortsatt opptelling på samme måte som for medlemmene.

Kjønnskvotering

Reglene om kjønnskvotering i § 37 nr. 3 pålegger kvotering hvis ett av kjønnene oppnår mindre enn 40 % representasjon fra en liste som får fire eller flere plasser i utvalget, eller ikke blir representert i det hele tatt fra en liste som får to eller tre medlemmer. Hvis det står kandidater fra det underrepresenterte kjønn lenger ned på listen, skal disse med andre ord *rykke opp i det omfang det er nødvendig* for å tilfredsstillе kravene til kjønnsmessig balanse.

1.6 Avtalevalg

Dersom formannskap/fylkesutvalg ikke velges ved forholdsvalg holdes valget som *avtalevalg* etter bestemmelsene i kommuneloven § 38a, jf. pkt. 1.1 foran. Reglene innebærer en lovfesting av den ordningen som tidligere ble betegnet som "flertallsvalg som forholdsvalg".

Ved avtalevalg gjelder følgende regler:

Enstemmighet

Fremgangsmåten er avhengig av oppslutning fra en *enstemmig* forsamling. Dersom ett medlem krever forholdsvalg, må valget avholdes etter de regler som er beskrevet foran i punkt 1.5. Flertallet kan *ikke* stemme ned et krav om forholdsvalg.

Innstilling

Det legges frem en innstilling med forslag på kandidater. Dette kan for eksempel gjennomføres på den måten at en valgkomite nedsatt av kommunestyret eller fylkestinget legger frem et forslag til personsammensetning i formannskapet eller fylkesutvalget. Forslaget er basert på en avtale mellom gruppene i kommunestyret eller fylkestinget, der en legger til grunn at en gruppe får en representasjon som tilsvarende forholdstallsprinsippet - eventuelt sett i sammenheng med fordelingen av medlemsplasser i øvrige folkevalgte organer. Det kan være naturlig å splitte opp valgkomiteens innstilling, slik at man navngir hver gruppes medlemmer og varamedlemmer, med parti- eller gruppebetegnelse. Varamedlemmene blir dermed ikke varamedlemmer for andre enn vedkommende gruppes faste medlemmer.

Avstemning og valgoppgjør. Kjønnbalanse

Innstillingen må vedtas enstemmig.

Ved forholdsvalg stiller kommuneloven krav om kjønnsmessig balanse blant kandidatene på listeforslagene, jf. § 36 nr. 2. Ved avtalevalg stiller kommuneloven § 38a nr. 3 krav om at det skal være *kjønnsmessig balanse blant de medlemmene som velges*. Da formannskapet/fylkesutvalget skal ha minst 5 medlemmer, skal hvert kjønn i utgangspunktet være representert med minst 40 % blant dem som velges. Formannskapet/fylkesutvalget skal i henhold til *loven* bare skal bestå av medlemmer av kommunestyret/fylkestinget. Følgelig fastsetter kommuneloven § 38a nr. 3, siste punktum, at reglene om kjønnsmessig sammensetting skal følges *så langt det er mulig*. Dette innebærer at kravet om minst 40 % kjønnrepresentasjon ikke gjelder absolutt ved valg til formannskap og fylkesutvalg. At kravet likevel gjelder *så langt det er mulig* medfører at man vil måtte kvotere personer fra det underrepresenterte kjønn, såfremt det er noen å ta av, uavhengig av hvilket parti de representerer. Jf. pkt. 1.8. om utskiftning av medlemmer til formannskap/fylkesutvalg etter kommuneloven § 16 nr. 2.

1.7 Opprykk og nyvalg

Etter kommuneloven § 16 nr. 1 skal varamedlem innkalles når et medlem av formannskapet eller fylkesutvalg har forfall til et møte. Ved forholdsvalg innkalles varamedlemmene fra den gruppe hvor det er forfall.

Bestemmelsene om suppleringsvalg av formannskapet/fylkesutvalget ved uttreden eller varig forfall ble endret høsten 2006. Det skal nå velges nytt medlem, selv om det er valgt varamedlem. Suppleringsvalg skal foreta fra den gruppen som den uttredende tilhørte, jf. loven § 16 nr. 3. Med gruppe menes den gruppe som stiller til valg ved formann-

skapsvalget, ikke gruppe ved kommunestyrevalget. Lovendringen gjør det mulig – dersom uttreden skjer fra en gruppe basert på samarbeid mellom flere partier ved forholdvalg – å velge et nytt medlem fra det samme partiet som den uttredende representerte.

Prinsippet om kjønnsmessig representasjon gjelder også ved *utskiftninger* av medlemmer av formannskapet/fylkesutvalget i valgperioden. Bestemmelser om dette er tatt inn i kommuneloven § 16 nr. 3. Etter denne bestemmelsen skal det nye medlemmet komme fra det kjønn som er underrepresentert, dersom ikke begge kjønn vil være representert med minst 40 % av medlemmene etter utskiftningen. Kravet om 40 % representasjon gjelder her i forhold til *organet*, ikke i forhold til det enkelte listeforslag.

Følgende eksempel kan illustrere bestemmelsen:

Det er ni medlemmer i formannskapet: tre kvinner og seks menn. En mannlig representant får varig forfall, og det må foretas et suppleringsvalg. Det følger av § 16 nr. 3 siste punktum at en, dersom det er mulig, skal velge en kvinne, og som blir den som rykker inn i formannskapet. Etter utskiftningen vil dermed formannskapet bestå av 4 kvinner og 5 menn.

Det følger av bestemmelsen at det underrepresenterte kjønn skal tre inn ”så langt det er mulig”. Reservasjonen er nødvendig fordi valg av medlemmer til formannskap og fylkesutvalg skjer på grunnlag av lovbestemt gjennomgående representasjon. Det vil derfor kunne oppstå tilfeller hvor det ikke finnes noen representanter av det underrepresenterte kjønn på listen over varamedlemmer, slik at det ikke er mulig å erstatte det uttredende medlem med et medlem fra det underrepresenterte kjønn.

Reglene om kjønnsrepresentasjon gjelder også for valg av varamedlemmer, jf. § 16 nr. 5.

1.8 Retting av feil ved valget

Valg av formannskap kan bringes inn for fylkesmannen og valg av fylkesutvalg kan bringes inn for departementet etter reglene i kommuneloven § 59. Ved en slik lovlighetsklage skal fylkesmannen/departementet oppheve vedtaket hvis det er gjort slike feil at det er *ugyldig*. Det vil si at det er begått feil som kan ha hatt innvirkning på avgjørelsens innhold/resultatet av valget.

Dersom det er på det rene at valget er ugyldig, må kommunestyret/fylkestinget på egen hånd kunne erklære valget ugyldig og avholde nytt valg eller valgoppgjør. Det er da ikke nødvendig å avvente fylkesmannens/departementets avgjørelse. Det er imidlertid et vilkår at valget må anses helt eller delvis *ugyldig*. Forsamlingen kan ikke fritt omgjøre et gyldig valg, for eksempel fordi noen er misfornøyd med resultatet.

I rundskriv H-5/96 skriver departementet blant annet følgende, som direkte gjelder valg foretatt som forholdsvalg,:

”Departementet mener at feilaktig valg av et folkevalgt organ bare skal kjennes ugyldig så langt det er nødvendig for å rette den feilen som er begått, i tråd med prinsippet i valgloven § 77. Dette innebærer at valget som helhet ikke er ugyldig, dersom listeforslagene oppfyller lovens krav til representasjon av begge kjønn, men kandidatenes plassering på listene har ført til at sammensetningen ikke oppfyller kravene i kommuneloven § 37 nr. 3 og 4. Valgoppgjøret skal gjennomføres på nytt bare så langt det er nødvendig for å rette opp en ulovlig kjønnsbalanse. Dette skjer ved at en bytter ut overtallige representanter for det kjønn som er overrepresentert med representanter for det annet kjønn. De øvrige representanter må anses for lovlig valgt.....

Dersom ett eller flere listeforslag ikke oppfyller kravet i kommuneloven § 36 nr. 2 første og andre punktum, er valget i helhet ugyldig og det må holdes nytt valg med lovlige lister. Ved valgoppgjøret må en påse at gruppene får en sammensetning som oppfyller lovens krav.”

Det som er sitert må gis tilsvarende anvendelse for valg gjennomført som avtalevalg

2 VALG AV KOMMUNERÅD OG FYLKESRÅD

2.1 Aktuelle lovregler

Kommuneloven behandler i kapittel 3 reglene om kommunal og fylkeskommunal parlamentarisme. Det er i tillegg tatt inn bestemmelser om parlamentarisme i flere enkeltparagrafer i loven.

For de kommuner og fylkeskommuner som har innført parlamentarisk styreform skal det foretas valg av henholdsvis *kommuneråd* og *fylkesråd*. Det er dette organet som erstatter formannskapet/fylkesutvalget og som er den øverste administrative ledelse i kommunen/fylkeskommunen.

2.2 Valgtidspunkt

Ved *videreføring* av parlamentarisk styreform velges det et kommuneråd/fylkesråd i det konstituerende møtet etter kommunestyre- og fylkestingsvalget, jf. kommuneloven § 19 nr. 3.

Innføring av parlamentarisk styreform kan tidligst vedtas på det nyvalgte kommunestyrets eller fylkestingets konstituerende møte, jf. kommuneloven § 18 nr. 2.

Beslutningen om parlamentarisk styre må være fattet og iverksatt innen *det andre året* i valgperioden tar til. Departementet har lagt til grunn at skjæringstidspunktet for vedtak og iverksetting er 31. desember året etter valget; det vil si at den enkelte kommune/fylkeskommune i denne valgperioden må ha innført styreformen pr. 1. januar 2009.

Ved ønske om *utskiftning* av hele rådet eller lederen av rådet, må det velges et nytt råd. Valg av nytt råd kan senest skje i det neste møtet. Dersom et medlem av rådet fratrer etter vedtak eller eget ønske, skal det velges et nytt medlem etter forslag fra rådet. Jf. kommuneloven § 19 nr. 5 og 6.

2.3 Hvem er valgbare?

Det er ikke særskilte valgbarhetsregler for valg av rådet. Dette innebærer at de vanlige reglene i kommuneloven § 14 gjelder.

2.4 Hvem kan kreve seg fritatt?

Kommuneloven § 14 nr. 1 bokstav c) omtaler hvem som har rett til å kreve fritak, jf. pkt. 1.4.

I § 15 er det regler om uttreden i valgperioden.

2.5 Hvem er utelukket fra valg?

I § 14 nr. 1 bokstav b) er det en opprømsing av hvilke personer som er utelukket fra valg. Disse gjelder også ved valg av råd. I siste setning er det en særregel om valgbarhet i kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform. Etter denne bestemmelsen er "ansatte i sekretariatet til rådet som har fått myndighet delegert fra rådet" ikke valgbar.

Tolkning av begrepet "rådets sekretariat" vil tilligge kommunestyret eller fylkestinget som skal foreta valg til de organene som er nevnt i § 14 nr. 1 første ledd. Ved valg til kommuneråd eller fylkesråd vil retten til å foreslå medlemmer tilligge det eller de partier som ønsker å danne råd. Etter valgloven § 6-6 skal valgmyndighetene i kommunen/fylkeskommunen på tilsvarende måte godkjenne valglistene ved kommunestyre- og fylkestingsvalg og undersøke om kandidatene oppfyller de lovbestemte vilkår. Det er en forutsetning at samme tolkning legges til grunn i alle de nevnte organer.

Hvilke personer i rådets sekretariat som kan utøve delegert myndighet, vil fremgå av interne instruksjoner og reglementer. Slik myndighetstildeling bør skje skriftlig for å sikre notoritet ved bruk av valgbarhetsreglene.

Det følger av kommuneloven § 14 nr. 4 at en kandidat som ellers ville vært utelukket fra valg pga. sin stilling, likevel kan velges hvis vedkommende har fratrudd sin stilling når organet trer i funksjon.

2.6 Flertallsvalg

Valg av råd skjer som *flertallsvalg*. Rådet utgår i sin helhet fra den del av kommunestyret/fylkestinget som klarer å mønstre sterkest støtte for sitt alternativ.

Kommuneloven § 19 har bestemmelser om valg av kommuneråd/fylkesråd. Etter § 19 nr. 4 vil forslagsstillerne ha rådighet over rådets størrelse og sammensetning, herunder hvem som skal være rådets leder og nestleder. Et forslag til råd skal inneholde det antall navn som ønskes i rådet. Loven har ikke uttrykkelige regler om den kjønnsmessige sammensetningen av rådet. Departementet legger til grunn at de tidligere bestemmelsene om kjønnskvaling ved flertallsvalg må gjelde tilsvarende når det skal velges råd, jf. bestemmelsene om kjønnsmessig balanse i § 38 a. Dette vil innebære at rådet må ha minst 40 % medlemmer fra hvert kjønn dersom det har 4 eller flere medlemmer, og at begge kjønn må være representert dersom rådet skal ha 3 medlemmer.

Det foretas avstemninger etter reglene i nr. 4. Disse reglene er ment å være uttømmende ved valg til kommuneråd og fylkesråd. Adgangen til å stemme blankt er som ellers ved valg, jf. kommuneloven § 40 nr. 2 annet punktum. For øvrig stemmer man under ett på rådet som helhet, ikke enkeltvis over forslagene på den enkelte medlemmer.

2.7 Skifte av råd i valgperioden

Kommuneloven § 19 nr. 3 inneholder en bestemmelse om skifte av råd i valgperioden. Denne regelen må sees i sammenheng med nr. 5, der det slås fast at valg til nytt råd som hovedregel ikke skal foretas i samme møte som mistillitsforslag reises, med mindre saken er forberedt og står på dagsorden til vedkommende møte i kommunestyret eller fylkestinget.

Siste punktum i nr. 3 om rådets tiltredelse vil gjelde både ved skifte av råd og ved valg til råd første gang. Indirekte fastsetter også denne bestemmelsen at et sittende råd som skal fratre etter mistillitsvedtak/forslag eller av eget ønske, plikter å fortsette som "forretningsministerium" inntil det blir valgt et nytt råd.

Valgreglene i § 19 nr. 4, jf. pkt. 2.6, gjelder også ved skifte av råd i perioden.

Regelen i § 19 nr. 5 må sees i sammenheng med bestemmelsen i nr. 3 og kommuneloven § 34 nr. 1 og innebærer at mistillitsforslag mot et råd, som fremsettes i møtet uten at dette står på møtekartet, ikke kan realitetsbehandles med mindre to tredjedeler av de tilstedeværende stemmer for realitetsbehandling. Hovedregelen vil dermed være at votering over et mistillitsforslag skjer i det *neste* møtet i kommunestyret eller fylkestinget.

Etter kommuneloven § 19 nr. 7 fratrer et rådsmedlem sine øvrige kommunale og fylkeskommunale verv i funksjonsperioden. Det er opp til den enkelte kommune eller fylkeskommune om den vil benytte settemedlemmer for de valgte eller foreta valg av nye faste medlemmer til de vervene kommunerådene eller fylkesrådene fratrer. For vervet som kommunestyremedlem eller fylkestingsmedlem skal man følge de vanlige reglene i kommuneloven § 16 om opprykk av varamedlem for den tid en fast representant er medlem av et kommuneråd eller fylkesråd.

2.8 Retting av feil ved valget

Når det gjelder spørsmål om ugyldig valg og klage, viser vi til det som er sagt foran under pkt. 1.8 om valg av formannskap/fylkesutvalg. Prinsippene der gjelder tilsvarende for valg av kommuneråd og fylkesråd.

3 VALG AV ORDFØRER/FYLKESORDFØRER OG VARAORDFØRER

3.1 Aktuelle lovregler

Valg av ordfører/fylkesordfører og varaordfører reguleres av kommuneloven §§ 9 og 38. Kommunestyret/fylkestinget velger selv i sitt konstituerende møte ordfører/fylkesordfører og varaordfører, jf. § 17 nr. 2 i kommuneloven.

3.2 Valgperiode

Ordfører/fylkesordfører og varaordfører velges for *hele* valgperioden, jf. kommuneloven § 9 nr. 1. Det er bare én person som kan inneha vervet i valgperioden, det er altså ikke tillatt at to kandidater deler på vervet med en toårsperiode på hver.

3.3 Hvem er valgbare?

Valgbare til vervene som ordfører/fylkesordfører og varaordfører er de *faste* medlemmene av formannskapet/fylkesutvalget. Varamedlemmer til formannskapet/fylkesutvalget er ikke valgbare. I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform, er kravet at man er fast medlem av kommunestyret/fylkestinget.

3.4 Hvem kan kreve seg fritatt?

Den som har vært ordfører/fylkesordfører eller varaordfører de siste fire år kan nekte valg til begge verv. Fritaksretten er avhengig av at man har fungert i vervet i *hele* forrige valgperiode. Den som har vært ordfører eller varaordfører i en kommune kan ikke nekte å ta i mot verv som ordfører eller varaordfører i fylkeskommunen, og omvendt.

Krav om fritak må settes frem før valget foretas.

3.5 Fremgangsmåten ved valget

Valgreglene er beskrevet i kommuneloven § 38 nr. 1 og § 40 nr. 2.

Den som skal velges etter bare én avstemning, må ha fått flertall, dvs. mer enn 50 % av de avgitte stemmene i første runde. Blanke stemmer skal også regnes med når en skal avgjøre om flertallskravet er oppfylt. Dersom ingen oppnår tilstrekkelig stemmetall, må det holdes en ny avstemning i samme møte (det konstituerende møtet). Samtlige kandidater, også de som måtte ha fått 0 stemmer ved første avstemning, deltar i den nye avstemningsrunden. Kommunestyret/fylkestinget kan ikke vedta at andre avstemningsrunde bare skal holdes mellom to eller flere av dem som ved første avstemning

fikk flest stemmer ("bundet avstemning").

Ved annen gangs avstemning er den valgt som får *enkelt flertall*, det vil si flest stemmer. Det kreves altså ikke 50 % eller mer av de avgitte stemmene i denne omgangen. Der- som det avgis henholdsvis 12, 11 og 10 stemmer for ordfører kandidatene A, B og C, vil A være valgt. Har to eller flere kandidater fått like mange stemmer ved denne avstem- ningen, avgjøres valget ved loddtrekning mellom disse.

Departementet har tolket reglene om valg av ordfører/fylkesordfører og varaordfører slik at det er anledning til å avholde uforpliktende prøveavstemninger, og at det er ad- gang til å trekke kandidater før en går til formelt valg. Prøveomgangen kan imidlertid ikke anses som en gyldig førsteavstemning etter lovens regler.

3.6 Retting av feil ved valget

Når det gjelder spørsmål om ugyldig valg og klage, viser vi til det som er sagt foran un- der pkt. 1.9 om valg av formannskap/fylkesutvalg. Prinsippene der gjelder tilsvarende for valg av ordfører/fylkesordfører og varaordfører.

4 VALG AV FASTE UTVALG M.M.

4.1 Aktuelle lovregler

Reglene om opprettelse og valg av kommunale/fylkeskommunale nemnder finnes i kommuneloven §§ 10-12, 14, 27 og 35-38a. Når det gjelder opprettelse av folkevalgte organer, gir lovgivningen stor frihet til den enkelte kommune/fylkeskommune til å organisere strukturen slik det finnes passende ut fra lokale forhold. Det er få nemnder som er obligatoriske etter særlovgivningen.

Departementet har vært i kontakt med Justisdepartementets lovavdeling vedrørende spørsmålet om kommuneloven kommer til anvendelse når kommunestyret/fylkestinget oppretter *statlige nemnder på kommunenivå/fylkesnivå*. I brev av 3. september 1998 konkluderer Lovavdelingen med følgende:

”Under en viss tvil antar Lovavdelingen etter dette at verken kommuneloven §§ 36-38 eller likestillingsloven § 21 gjelder direkte når kommuner velger medlemmer til statlige nemnder på kommunalt plan, med mindre reglene er gitt tilsvarende anvendelse gjennom regelverket for vedkommende organ. Derimot taler reelle hensyn for at både reglene om kjønnsfordeling og de øvrige reglene om personvalg i kommuneloven anvendes analogisk på disse organene, i den grad dette er forenlig med reglene i særlovgivningen.”

Departementet anbefaler at kommunelovens regler legges til grunn også ved valg av medlemmer til statlige nemnder.

Lovpålagte utvalg

Enkelte nemnder er pålagt i særlov. Disse nemndene kan være kommunale/fylkeskommunale eller statlige.

Lovpålagte *kommunale* nemnder:

- (felles) råd (for eldre og) mennesker med nedsatt funksjonsevne (lov om råd eller annen representasjonsordning for mennesker med nedsatt funksjonsevne m.m.)
- valgstyre og stemmestyre (valgloven)
- fast utvalg for plansaker (plan- og bygningsloven)

Lovpålagte *fylkeskommunale* nemnder:

- (felles) råd (for eldre og) mennesker med nedsatt funksjonsevne (lov om råd eller annen representasjonsordning for mennesker med nedsatt funksjonsevne m.m.)
- fylkesvalgstyre (valgloven)
- yrkesopplæringsnemnda (opplæringsloven)

Lovpålagte *statlige nemnder på kommunenivå*:

- heimevernsnemnd (heimevernloven)
- fjellstyret (fjelloven)

Lovpålagte *statlige nemnder på fylkesnivå*:

- fylkeslandbruksstyret (jordloven)

Kommunale/fylkeskommunale nemnder

Med unntak av de lovpålagte statlige nemndene er det kommunestyret/fylkestinget som fastsetter *hvilke nemnder* det skal være i kommunen/fylkeskommunen. Når det gjelder komiteer etter kommuneloven § 10 nr. 5 kan det delegeres til andre folkevalgte organer å opprette disse.

Det er lagt til kommunestyret/fylkestinget å

- fastsette *hvilke oppgaver* den enkelte nemnd skal ha
- fastsette *antall medlemmer* (det er imidlertid ofte lovfestet en nedre grense)
- foreta *valg* av medlemmer/varamedlemmer, leder og nestleder. Denne kompetansen kan i visse tilfeller delegeres.

Uttrykket "*nemnd*" i *kommuneloven* er en fellesbetegnelse som omfatter:

1. Faste utvalg
2. Styre og råd for kommunale/fylkeskommunale institusjoner
3. Inter(fylkes)kommunale samarbeidsorganer
4. Kontrollutvalg
5. Kommunedelsutvalg
6. Styre for kommunale og fylkeskommunale foretak

4.2 Særlig om valg av kontrollutvalg

Etter kommuneloven § 77 nr. 1 velger kommunestyret/fylkestinget selv et kontrollutvalg som på vegne av kommunestyret/fylkestinget forestår det *løpende tilsyn* med forvaltningen i kommunen/fylkeskommunen. Utvalgets oppgaver er nærmere omhandlet i forskrift om kontrollutvalg, fastsatt av departementet 15. juni 2004.

Etter § 2 i forskriften skal kontrollutvalget ha minst tre medlemmer. Minst ett av utvalgets medlemmer skal velges blant kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer. Det er kommunestyret/fylkestinget som velger medlemmer og varamedlemmer til utvalget, og det velger også leder og nestleder blant medlemmene.

Hvem som er utelukket fra valg fremgår av kommuneloven § 77 nr. 2, jf. pkt. 4.10.

Kommunestyret/fylkesutvalget kan når som helst foreta nyvalg av kontrollutvalgets medlemmer, jf. kommunekloven § 77 nr. 3.

4.3 Valgtidspunkt

Kommuneloven § 17 nr. 2 fastslår at valg av nemnder *bør* holdes i kommunestyrets/fylkestingets konstituerende møte. Det er altså ikke noe absolutt krav om at nemndene blir valgt samtidig med kommunestyret/fylkestinget, men det er en fordel at flest mulig folkevalgte organer trer i virksomhet noenlunde samtidig.

4.4 Valgperiode

Valgperioden for nemndene følger valgperioden for kommunestyret/fylkestinget, med unntak av komitéer som kan opprettes for et kortere tidsrom. Dersom nyvalg ikke avholdes i det konstituerende møtet, forlenges de sittende nemndmedlemmers funksjonstid automatisk frem til nyvalg er holdt.

Reglene om valgperiode er ikke til hinder for at det foretas nedleggelse eller omorganisering av nemndene i perioden, (med mindre disse er lovpålagte).

4.5 Hvem er valgbare?

Valgbare, og pliktige til å ta imot valg, er enhver som oppfyller følgende vilkår:

- har stemmerett ved valg til kommunestyre/fylkesting
- står innført i folkeregisteret som bosatt i vedkommende kommune/en av kommunene i fylket på det tidspunkt valget finner sted
- ikke er utelukket eller fritatt

Det følger av annet kulepunkt at det er folkeregisterføringen på tidspunktet for valget av nemnda som er avgjørende for valgbarheten. Det kreves ikke at vedkommende har vært stemmeberettiget i kommunen/fylkeskommunen ved kommunestyrevalg/fylkestingsvalget. Dette innebærer at en person som har flyttet fra en kommune til en annen etter valgdagen 10. september i år, kan velges som medlem av en nemnd i innflyttingskommunen, dersom vedkommende er blitt registrert som innflyttet før kommunestyret foretar valget.

Også personer som ikke har nådd stemmerettsalder, kan velges, såfremt de fyller de øvrige vilkår for valgbarhet. Det gjelder ingen nedre aldersgrense her. Den som ikke har nådd stemmerettsalderen, er imidlertid ikke pliktig til å ta imot valg. De trenger ikke påberope seg annen fritaksgrunn enn sin unge alder. Ut fra sammenhengen må denne bestemmelsen forstås slik at den ikke omfatter dem som fyller 18 år i løpet av

valgåret. De er stemmeberettiget ved valget og dermed også pliktig til å motta valg til nemndene.

Det er kun ved valg til faste utvalg, kommunedelsutvalg, kontrollutvalg, kommune- og fylkesråd og kommunale eller fylkeskommunale nemnder opprettet i medhold av andre lover, at man er pliktig til å motta vervet. Ved valg til komitéer, styrer for (fylkes)kommunale bedrifter, styrer for kommunale og fylkeskommunale foretak eller styrer for inter(fylkes)kommunale sammenslutninger, foreligger således ingen plikt til å la seg velge/oppnevne. Ved valg til kommunestyrekomiteer/fylkestingskomiteer er det kun medlemmene av kommunestyret/fylkestinget (med unntak av den som er medlem av kontrollutvalget) som er valgbare.

4.6 Hvem er utelukket?

Ved valg av faste utvalg, kommunedelsutvalg, kontrollutvalg, kommune- og fylkesråd, kommunale eller fylkeskommunale nemnder opprettet i medhold av andre lover er følgende utelukket fra valg etter kommuneloven § 14:

- Fylkesmannen og assisterende fylkesmann
- Administrasjonssjefen i kommunen/fylkeskommunen og dennes stedfortreder
- Sekretæren for kommunestyret/fylkestinget
- Leder av forvaltningsgren i kommunen/fylkeskommunen
- Den som er ansvarlig for regnskapsfunksjonen i kommunen/fylkeskommunen
- Den som foretar revisjon for kommunen/fylkeskommunen

Etter § 77 nr. 2 er dessuten følgende personer i tillegg utelukket fra valg til *kontrollutvalget*:

- Ordfører/fylkesordfører og varaordfører
- Medlem og varamedlem av formannskapet/fylkesutvalget
- Medlem og varamedlem av kommunal/ fylkeskommunal nemnd med beslutningsmyndighet
- Medlem av kommuneråd/fylkesråd i kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform. De ansatte i rådets sekretariat heller ikke valgbare, dersom de har fått myndighet delegert fra rådet,
- Ansatte i kommunen/fylkeskommunen

Det kan oppstå tvil om hvordan uttrykket *leder av forvaltningsgren* skal tolkes. I utgangspunktet må kommunen/fylkeskommunen selv ta stilling til dette ut fra hvordan administrasjonen er organisert i den aktuelle kommunen/fylkeskommunen. Et viktig utgangspunkt i vurderingen er at færrest mulig skal utelukkes fra valg til kommunale/fylkeskommunale organer. En bør derfor - i tilfelle av begrunnet tvil - legge til grunn

at en stillingsinnehaver er valgbar.

Med uttrykket "forvaltningsgren" siktes det til et større, avgrenset og utadrettet funksjonsområde i den kommunale/fylkeskommunale forvaltning. For å kunne bli ansett som "leder av forvaltningsgren" må det dreie seg om en kvalifisert lederfunksjon, der vedkommende tjenestemann/kvinne har et selvstendig ansvar. Stillinger som har lederfunksjoner innen en sentral del av kommunens/fylkeskommunens administrasjon, må etter departementets oppfatning omfattes av uttrykket. Andre momenter kan være om etaten har eget kontorbudsjett, vedkommendes tittel og avlønning.

Omorganiseringer i kommunesektoren, med blant annet utbredt bruk av resultatenheter som innebærer at man mange steder ikke lenger har tradisjonelle etater, medførte at flere personer enn tidligere ble ansett som leder av forvaltningsgren, og derfor ikke var valgbar. Stortinget ønsket ikke en slik utvikling. Stortinget vedtok derfor en regel i den nye valgloven og kommuneloven om at leder av forvaltningsgren fortsatt ikke skal være valgbar, men at dette ikke gjelder leder av enkeltstående virksomheter.

Etter de seneste endringene i kommuneloven og valgloven er færre personer utelukket fra valg enn tidligere.

I en kommune med en tradisjonell organisering av administrasjonen i etater vil etatsjefene (skolesjef, teknisk sjef osv.) være utelukket fra valg. Ansatte som befinner seg på ett lavere nivå i organisasjonen, som leder av de enkelte virksomhetene innen etatene, er som før valgbar.

I en kommune som er organisert etter to-nivåmodellen, vil imidlertid lederne av de enkeltstående virksomhetene være valgbar i og med at det er presisert i loven at ledere av enkeltstående virksomheter er valgbar. Dette medfører at rektorer, barnehagestyrever og liknende er valgbar uansett hvordan administrasjonen i kommunen er organisert. Uttrykket "leder av enkeltstående virksomheter" må etter departementets mening innebære at det også omfatter personer som er leder ikke bare av én, men også to av flere virksomheter av en bestemt type i kommunen/fylkeskommunen.

Dersom kommunen er organisert slik at én person leder for eksempel samtlige skoler, er det mest nærliggende å anse vedkommende som leder av forvaltningsgren, og dermed ikke valgbar.

Det er viktig å presisere at grensen for når man går fra å være "leder av enkeltstående virksomhet" til "leder av forvaltningsgren", vil måtte avgjøres konkret ut fra en skjønnsmessig helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle. Kommunen må selv ta denne avgjørelsen.

Det er ansettelsesforholdet når organet *trer i funksjon*, det vil si den dagen det har sitt

første møte, som er avgjørende for valgbarheten. En person som på grunn av sin stilling ikke er valgbar, kan velges som medlem av organet dersom vedkommende *fratrer* stillingen sin *før* organet trer i funksjon. Det er ikke tilstrekkelig med permisjon. Dersom vedkommende ikke har tiltrådt stillingen, og har fått innvilget permisjon for hele valgperioden, mener departementet at han/hun likevel er valgbar.

Ved valg av medlemmer til komiteer (etter kommuneloven § 10 nr. 5), styrer for (fylkes)kommunale bedrifter og inter(fylkes)kommunale sammenslutninger, er følgende personer etter kommuneloven § 14 nr. 2 og nr. 3 utelukket fra å bli valgt:

- Den som foretar revisjon for vedkommende kommune/fylkeskommune.
- Den som er regnskapsansvarlig for en(fylkes)kommunal bedrift eller for en inter(fylkes)kommunal sammenslutning er utelukket fra valg til styret for denne bedriften eller sammenslutningen.
- Den som foretar revisjon for interkommunal eller interfylkeskommunal sammenslutning, kan ikke velges til styret for sammenslutningen.

Personer som på grunn av sin stilling i kommunen er utelukket fra valg til kommunale nemnder, er allikevel valgbar til fylkeskommunale nemnder. Tilsvarende gjelder for personer som på grunn av sin stilling i fylkeskommunen er utelukket fra valg til fylkeskommunale nemnder. Disse er altså valgbar til kommunale nemnder.

4.7 Hvem kan kreve seg fritatt?

Ved valg til faste utvalg, kommunedelsutvalg, kontrollutvalg, kommune- og fylkesråd, kommunale eller fylkeskommunale nemnder opprettet i medhold av andre lover gjelder de samme fritaksgrunner som for valg til formannskap/fylkesutvalg, se pkt. 1.4.

Ved valg til komiteer, styrer for (fylkes)kommunale bedrifter, (fylkes)kommunale foretak og styrer for inter(fylkes)kommunale sammenslutninger foreligger det ingen plikt til å la seg velge som medlem av denne type organer. Man trenger derfor ingen spesiell fritaksgrunn for å slippe å bli valgt inn i et slikt organ. Det er nok at man ikke vil.

Ved valg til kommunestyrekomiteer og fylkestingskomiteer kan ordføreren/fylkesordføreren innvilges fritak av kommunestyret/fylkestinget.

4.8 Fremgangsmåten ved valget

Kommunestyret/fylkestinget fastsetter nemndenes medlemstall og foretar valg av medlemmer, varamedlemmer, leder og nestleder.

Kommuneloven § 35 nr. 4 bestemmer at valg av medlemmer til folkevalgte organer forer går som *forholdsvalg* dersom minst ett medlem av den velgende forsamling krever det. Hvis ikke holdes valget som *avtalevalg* etter bestemmelsene kommuneloven § 38a. Vi viser til det som er sagt om forholdsvalg og avtalevalg, samt kjønnsrepresentasjon og kjønnskvolterung foran.

Når det gjelder valg av kommunestyrekomiteer og fylkestingskonmitere, viser vi til punkt 4.4 foran.

4.9 Suppleringsvalg

Etter kommuneloven § 16 nr. 3 skal det, dersom et medlem trer endelig ut eller får varig forfall, foretas valg av et *nytt* medlem. Bestemmelsen gjelder nå også for formannskapet/fylkesutvalget, etter lovendring i desember 2006. Er organet valgt ved forholdsvalg, skal nytt medlem komme fra den *samme* gruppe som det uttredende medlemmet. Fører suppleringsvalget til at et kjønn blir representert med mindre enn 40 % av medlemmene i *organet*, skal det velges et nytt medlem fra det underrepresenterte kjønn.

Det følger av kommuneloven § 16 nr. 5 at disse reglene også gjelder for nyvalg av varamedlemmer.

4.10 Retting av feil ved valget

Når det gjelder spørsmål om ugyldig valg og klage, viser vi til det som er sagt foran under pkt. 1.9 om valg av formannskap/fylkesutvalg. Prinsippene der gjelder tilsvarende for valg av faste utvalg m.m.

5 KOMITEER PÅ KOMMUNALT OG FYLKESKOMMUNALT NIVÅ

5.1 Kommunestyrekomiteer og fylkestingskomiteer – komitemodellen

Innledning

Det har etter hvert blitt ganske vanlig å dele kommunestyret eller fylkestinget inn i komiteer som forbereder saker og innstiller overfor det øverste organ. Slike ”rene” komiteer – uten beslutningsmyndighet og uten kompetanse til å sende en sak tilbake til administrasjonen – har ikke tidligere vært regulert i kommuneloven.

De nye bestemmelsene i kommuneloven § 10 a

Ved lovendring høsten 2006 fikk kommuneloven en ny paragraf med regler om kommunestyrekomiteer og fylkestingskomiteer (§ 10a). I dette rundskrivet vil vi redegjøre for bestemmelsene om oppretting, valg, uttreden og suppleringsvalg av kommunestyre/fylkestingskomiteer.

Det er kommunestyret/fylkestinget selv som avgjør om slike komiteer skal opprettes, og fastsetter hvor mange medlemmer den enkelte komite skal ha. Komiteene kan ikke tillegges beslutningsmyndighet, men har kun myndighet til avgi innstilling i saker som skal avgjøres av kommunestyret eller fylkestinget.

I utgangspunktet er samtlige medlemmer av kommunestyret/fylkestinget valgbar til komiteene. Kommunestyremedlem/fylkestingsmedlem som også er medlem av kontrollutvalget er imidlertid utelukket fra valg. Kommunestyret/fylkestinget kan selv vedta at ordfører/fylkesordfører skal være fritatt fra valg.

Valg til komiteene skjer på grunnlag av en innstilling fra en valgnemnd, slik regelen også er ved avtalevalg etter kommuneloven § 38a. I motsetning til det som gjelder ellers ved avtalevalg er det nok med enkelt flertall for å anse valget gjennomført. Det kreves ikke enstemmig oppslutning fra den velgende forsamlingen. Valgnemndas innstilling skal inneholde et antall navn som tilsvarer antall medlemmer i den enkelte komiteen, med angivelse av hvilken gruppe medlemmet representerer. I tillegg kan innstillingen inneholde et antall vararepresentanter som tilsvarer antall representanter hver gruppe skal ha, med tillegg av to. Den kjønnsmessige balansen blant varamedlemmene skal tilsvare kjønnsfordelingen blant medlemmene. Det er imidlertid bare varamedlemmer til kommunestyret/fylkestinget som er valgbar som varamedlemmer til komiteene.

Når det gjelder krav til kjønnsbalanse, fastsetter loven at komiteene hver for seg skal gjenspeile den kjønnsmessige sammensetningen av det velgende organet. Valg til alle komiteer må derfor skje samlet. Regelen innebærer dersom det for eksempel er 40 % kvinner og 60 % menn blant de som skal velges til komiteene, skal dette fordelingstallet legges til grunn ved valget til den enkelte komite. Tilsvarende fordeling skal gjenspeiles når det gjelder valg av varamedlemmer.

Dersom et medlem av kommunestyret/fylkestinget trer endelig ut, skal vedkommende varamedlem tre inn, ikke bare i den ledige plassen i kommunestyret/fylkestinget, men også i den komiteen som den uttredende tilhørte. Regelen om at det skal avholdes nyvalg når et medlem trer ut av et fast utvalg, gjelder dermed ikke for kommunestyrekomiteene/fylkestingskomiteene.

Departementet har fått spørsmål om en kommunestyrekomite kan fungere som fast utvalg for plansaker. Formelt vil en slik personkombinasjon ikke være utelukket såfremt lovens krav til kjønnsmessig balanse for faste utvalg oppfylles for planutvalget. Videre må møtene i planutvalget settes som slike møter, med innkalling, saksliste, saksfremlegg og protokollering.

Departementet vil senere gi ut en egen veileder med nærmere orientering om lovbestemmelsene om kommunestyrekomiteer og fylkestingskomiteer.

5.2 Ad-hoc komiteer

Kommunelovens regler omhandler også en annen type komiteer, jf. § 10 nr. 5. Slike komiteer er ofte ment å være mer ad-hoc-preget og av midlertidig karakter. Dette tydeliggjøres blant annet av at retten til å opprette slike komiteer kan delegeres fra kommunestyret/fylkestinget. Reglene i kommunelovens §§ 36-38a vil alltid gjelde, jf. § 29 nr. 2 siste setning.

6 VIRKNINGER AV AT ET ORGAN SOM IKKE ER SAMMENSATT I SAMSVAR MED KOMMUNELOVENS REGLER OM KJØNSKVOTERING TREFFER VEDTAK

Departementet mener at feil m.h.t. kjønnsmessig sammensetning ikke automatisk fører til at de vedtak organet har truffet blir ugyldige. Det må stilles krav om *sammenheng* mellom resultatet av avgjørelsen og det forhold at et medlem som har deltatt i organet er valgt i strid med kommunelovens regler.

Dette fører til ugyldighet:

- 1) dersom vedkommendes stemmegivning kan tenkes å ha påvirket resultatet
- 2) dersom vedkommendes stemmegivning ikke er direkte utslagsgivende for resultatet, men det kan dokumenteres at vedkommende har øvet innflytelse på utfallet av saken (for eksempel dersom vedkommende er forslagsstiller, eller har talt sterkt for vedtaket).

Eksempel:

- 1) Organet treffer vedtak med 5 mot 4 stemmer. Blant flertallet er et medlem som er valgt i strid med kvoteringsreglene. Vedtaket er ugyldig.
- 2) Organet treffer et vedtak med 5 mot 4 stemmer. Blant mindretallet er et medlem som er valgt i strid med kvoteringsreglene. Vedtaket er gyldig.

VEDLEGG

EKSEMPLER PÅ VALGOPPGJØR VED FORHOLDSVALG TIL FORMANN- SKAP/FYLKESUTVALG OG NEMNDER

Eksempel 1

Kommunestyret har 85 representanter. Det skal velges ei nemnd med 21 medlemmer. 7 Lister (A, B, C, D, E, F og G) stiller ved valget. De får henholdsvis 29, 27, 16, 6, 3, 2 og 2 stemmer.

Valgoppgjøret vil da bli som følger:

Divisjon med:	1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	29	14,5	9,66	7,25	5,8	4,83	4,14	3,62	3,22
B	27	13,5	9,00	6,75	5,4	4,50	3,85	3,37	3,00
C	16	8,0	5,33	4,00	3,2	2,66	2,28	2,00	
D	6	3,0	2,00	1,50	1,2	1,00			
E	3	1,5	1,00						
F	2	1,0	0,66						
G	2	1,0	0,66						

Fordelingen i nemnda blir slik:

A: 8 representanter

B: 8 representanter

C: 4 representanter

D: 1 representant

B har sistemandatet. A er nærmest til mandatgevinst.

Eksempel 2

Kommunestyret har 45 representanter. Det skal velges ei nemnd med 13 medlemmer. 6 lister (A, B, C, D, E og F) stiller ved valget. De får henholdsvis 18, 14, 7, 3, 2 og 1 stemme(r).

Valgoppgjøret vil da bli som følger:

Divisjon med:	1	2	3	4	5	6	7
A	18	9,0	6,00	4,50	3,6	3,00	2,57
B	14	7,0	4,66	3,50	2,8	2,33	2,00
C	7	3,5	2,33	1,75	1,4	1,16	1,00
D	3	1,5	1,00	0,75	0,6	0,50	
E	2	1,0	0,66				
F	1	0,5	0,33				

Fordelingen i nemnda blir slik:

A: 6 representanter

B: 4 representanter

C: 2 representanter

D: 1 representant

B er nærmest til å ta et mandat. D har sistemandatet på grunn av lavere stemmetall enn A.

Eksempel 3

Kommunestyret har 25 representanter. Det skal velges ei nemnd med 7 medlemmer. 4 lister (A, B, C og D) stiller ved valget. De får henholdsvis 13, 5, 4 og 3 stemmer.

Valgoppgjøret vil da bli som følger:

Divisjon med:	1	2	3	4	5	6
A	13	6,5	4,33	3,25	2,6	2,16
B	5	2,5	1,66	1,25	1,0	0,83
C	4	2,0	1,33	1,00	0,8	0,66
D	3	1,5	1,00	0,75	0,6	0,50

Fordelingen i nemnda blir slik:

A: 4 representanter

B: 1 representant

C: 1 representant

D: 1 representant

D har sistemandatet. A er nærmest til å ta mandat.